

Για τὴν συντριβὴ τῆς καρδίας καὶ ἄλλα πνευματικὰ θέματα - ἀπαντήσεις (Ἀμφιλόχιος Ράντοβιτς Μητροπολίτης Μαυροβουνίου καὶ Παραθαλασσίας)

[Ορθοδοξία και Ορθοπραξία](#) / [Θεολογία και Ζωή](#) / [Ορθόδοξη πίστη](#)

Τὶς ἀπαντήσεις αὐτὲς ἔδωσε ὁ Σεβασμιότατος σὲ ἐρωτήσεις ποὺ τοῦ ἀπηύθυναν ἀδελφοὶ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς μας κατὰ τὴν ἐπίσκεψη του σ' Αὐτὴν τὴν 23ῃ Νοεμβρίου 1986. Ὁ Σεβασμιότατος εἶναι, ὡς γνωστόν, πνευματικὸν τέκνον τοῦ μακαριστοῦ καὶ ἁγίου ἀρχιμανδρίτου π. Ἰουστίνου Πόποβιτς. Ὁ Σεβασμιότατος εἶναι καὶ καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Βελιγραδίου.

Ἑρώτηση: Σεβασμιότατε, παρακαλοῦμε νὰ μᾶς πεῖτε λόγους πνευματικῆς οἰκοδομῆς ἀπὸ τὴν πείρα σας. Τί πρέπει, ὡς μοναχοὶ κυρίως, νὰ ἐπιδιώξουμε;

Ἀπάντηση: Τὴν συντριβὴ τῆς καρδίας- αὐτὸ πὺν λέμε στὸν 50ο ψαλμὸ «πνεῦμα συντετριμμένον καὶ τεταπεινωμένον». Ἐὰν δὲν συντριβῇ ἡ καρδιά, ὁ ἄνθρωπος δὲν μπορεῖ νὰ αἰσθανθεῖ τὸ μυστήριον τῆς πραγματικῆς χαρᾶς. Δὲν τὸ αἰσθάνεται, ὅσο ἢ πίστες μένει ἐγκεφαλικὴ, διανοητικὴ γνῶσις, ἀκόμη καὶ γνῶσις τοῦ Εὐαγγελίου, τῆς Δογματικῆς (τῶν δογμάτων τῆς Ἐκκλησίας), ὅσο ὁ σπόρος δὲν ἔχει πέσει μέσα στὴν καρδιά, ὅσο δὲν ἔχει ἀκόμη μαλακώσει ἡ καρδιά. Τὸ μαλάκωμα τῆς καρδιάς!

Τὸ λέω ἐδῶ, σὲ σᾶς τοὺς Ἀγιορεῖτες, πὺν ζεῖτε καθημερινὰ αὐτὸ τὸ πράγμα, ἐνῶ ἐμεῖς ἐκεῖ στὸν κόσμον λίγες φορές τὸ αἰσθανόμαστε, ὅταν μᾶς δίδει ὁ Θεὸς ἀπὸ τὰ ψίχουλα πὺν πέφτουν ἀπὸ τὸ τραπέζι τοῦ Κυρίου.

Προχθὲς πὺν πέρασα ἀπὸ τὴν πόλη Νύσσα, εἶχε μαζευθῇ μία ὁμάδα νέων ἀνθρώπων σὲ μία αἴθουσα, τὴν ὅποια τώρα τελευταία ἄνοιξε ἕνας φοιτητῆς μας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς. Εἶναι ναυτικὸς αὐτὸς καὶ μὲ τὸν ἀδελφὸ του ἄνοιξε αὐτὴ τὴν αἴθουσα ἐκθέσεων καὶ τῆς ἔδωσε τὸ ὄνομα «SALVADOR DALI». Μὲ πῆρε τηλέφωνο νὰ μοῦ τὸ ἀνακοίνωση. Καὶ τοῦ λέω: «Εὐλογημένε, πὺν βρῆκες αὐτὸ τὸ ὄνομα, δὲν βρῆκες κανένα ἄλλο ὄνομα νὰ δώσεις στὴν αἴθουσα;».

Λέει: «Τί ἄλλο ὄνομα, τώρα τὸ ἔγραψαν καὶ οἱ ἐφημερίδες, τὸ ἔδειξε καὶ ἡ τηλεόραση».

Καὶ λέω: «Δῶσε ἕνα ἄλλο ὄνομα, ἐδῶ ἔχουμε τέτοιους ζωγράφους! Στὴν Νύσσα, τὴ γενέτειρα τοῦ Μ. Κωνσταντίνου!... Δῶσε «Ἀστραπᾶς».

«Ποιὸς εἶναι αὐτὸς ;» μοῦ λέει. Λέω: «Θὰ σοῦ ἐξηγήσω ἄλλη φορά». Καὶ πραγματικὰ τὸ ἔκανε «Ἀστραπᾶς». Λοιπὸν τώρα, περνώντας ἀπὸ ἐκεῖ, μὲ κάλεσε νὰ ἰδῶ τὴν ἔκθεση καὶ ἐπ' εὐκαιρία εἶχε μαζέψει μία συντροφιά φίλων, νέους, κοπέλες, κλπ.

Μὲ πλησίασε ἕνας ἀπ' αὐτοὺς (καλλιτέχνης ἦταν, δὲν ξέρω). Μοῦ ἔκανε ἐντύπωση ἢ προσοχὴ τῶν νέων αὐτῶν ἀνθρώπων. Ἦταν ὅλοι τους ἄνθρωποι κοσμικοί. Μὲ ρώτησε λοιπὸν: «Τί εἶναι προσευχή; Ἐγώ, λέει, εἶμαι ἄθεος». Καὶ προσπαθοῦσα νὰ τοῦ ἐξηγήσω. Θυμήθηκα ἐκεῖνες τὶς ἐμπειρίες, ἐκείνους τοὺς ἅγιους ἀνθρώπους ποὺ εἶδα ἐδῶ στὸ Ἅγιον Ὄρος. Τί νὰ τοῦ δίνω, διανοητικὲς ἐρμηνεῖες καὶ ὀρισμούς; Γι' αὐτὸν εἶναι τελείως ἀπρόσιτο αὐτὸ καὶ δὲν τὸν ἐνδιαφέρει. Ἄλλα ὅταν τοῦ ἀνέφερα μερικὰ παραδείγματα, τὸν εἶδα νὰ παρακολουθεῖ μὲ πολλὴ προσοχὴ αὐτὰ ποὺ ἔλεγα. Γιατί αὐτὸ ποὺ ἔχω ἰδεῖ, ποὺ ἔχω ζήσει, ποὺ ὑπάρχει σ' αὐτὸν ἐδῶ τὸν χῶρο, εἶναι πολὺ σημαντικό. Εἶναι ἡ ἐμπειρία τοῦ μεταμορφωμένου ἀνθρώπου διὰ τῆς μετανοίας καὶ τῆς συντριβῆς τῆς καρδίας. Καὶ αὐτὸ φανερώνει τὸ παράδειγμα ποὺ ἀνέφερα μὲ τὸν Ρῶσο ἱερομόναχο ποὺ δὲν κοιμήθηκε ὅλη νύχτα, ἐπειδὴ πλήγωσε τὸν ἀδελφό του. Αὐτὸ δείχνει ὅτι εἶχε Χριστὸ μέσα του. Ὅπως εἶπε καὶ τὸ Εὐαγγέλιο: ὁποῖος ἀγαπᾷ πολὺ, πολὺ θὰ τοῦ συγχωρήσῃ ὁ Κύριος. Ἄλλα στὸν κόσμον εἶναι δύσκολο νὰ ἀπόκτηση κανεὶς τὴν συντριβή, πολὺ δύσκολο! Ἡ καρδιὰ γίνεται πέτρα. Διότι ἡ ζάλη τοῦ κόσμου, αὐτὴ ἡ ἐξωστρέφεια, σὲ τραβάει• πηγαίνεις-πηγαίνεις καὶ δὲν ἔχεις καιρὸ νὰ καθίσεις νὰ κοιτάξεις τὴν καρδιά, νὰ μπεῖς πιὸ μέσα.

Γιὰ αὐτὴν τὴν ἔσω ἐργασία μοῦ ἔλεγε μία ρωσίδα, διὰ Χριστὸν σαλή, τὴν ὁποία γνώρισα πρὸ τριετίας στὸ Πέτρογκραντ, σ' ἕνα ρωσικὸ νεκροταφεῖο. Τὴν βρῆκα νὰ μαζεύει κάτι χαρτιὰ παριστάνοντας τὴν σαλή. Ἦμουν μ' ἕναν ἱερομόναχο. Τὴν χαιρέτησα καὶ αὐτὴ ἀπὸ κάτω μὲ κοιτοῦσε μὲ τέτοια ἀγνότητα καὶ καθαρότητα στὰ μάτια ποὺ σπανίως ἔχω ἰδεῖ. Μὲ κοιτοῦσε-μὲ κοιτοῦσε καὶ μοῦ εἶπε σὲ μία στιγμή: «Πιὸ βαθιὰ πάτερ, πιὸ βαθιά!... κατάλαβες; Ὅχι γύρω, ὄχι γύρω. Ὅχι ἀπ' ἔξω, πιὸ μέσα, πιὸ μέσα... κατάλαβες;» Λέω: «Κατάλαβα». Λέει πάλι: «Στὸ βάθος πάτερ, οὐ ντουμπίνου μπάτουςκα...».

Ἐπὶ αὐτὴν ἐκεῖ ἕνα ψηφιδωτὸ ποὺ παριστᾷ τὸν Κύριον πάνω σ' ἕνα τάφο, πάει πολὺς κόσμος νὰ προσκύνησῃ καὶ γίνονται θαύματα. Καὶ ἔλεγε: «Τί χαρὰ ποὺ μᾶς δίνει ὁ Κύριος, ὅταν λάμπῃ ὁ ἥλιος μέσα ἀπὸ τὶς ψηφίδες; Πῶς λάμπει τὸ πρόσωπο τοῦ Κυρίου!...»

Κι' ἔλαμπε τὸ δικό της πρόσωπο!... Ἔχει ἔλθει ἡ καημένη ἀπὸ τῆ Σιβηρία. Καὶ τῆς λέω: «Πῶς ἀπὸ τόσο μακριά;» Λέει: «Πάτερ, ἐκεῖ στὰ μέρη μας δὲν ὑπάρχει ναὸς καὶ ἐγὼ χωρὶς ναὸ δὲν μπορῶ νὰ ζήσω. Καταλαβαίνεις;

Ἐφυγα ἀπὸ ἐκεῖ, ζῶ ἐδῶ, μαζεύω τὰ παλιὰ χαρτιὰ στὰ σκουπίδια καὶ εἶμαι εὐχαριστημένη. Δὲν χρειάζομαι τίποτε ἄλλο• ἔχω τὸν Κύριο». Καὶ ὅταν φεύγαμε: «Καὶ νὰ μὴ ξεχάσεις, μπάτουςκα, νὰ μὴ ξεχάσεις• ὁ Κύριος εἶναι μεγάλη χαρά!... ἄκουσες; Μεγάλη χαρὰ ὁ Κύριος!».

Σ' αὐτὴ τῆ γυναῖκα ἔζησα τὸν λόγο τοῦ ἁγίου Σεραφεῖμ τοῦ Σάρωφ, αὐτὸν ποὺ ἔλεγε στὸν καθένα: «χαρὰ μου». Ἦταν ὀλοφάνερο, ὅτι αὐτὴ ἡ γυναῖκα δὲν ἔβγαινε ἀπὸ τὸν ναὸ καὶ ἐκεῖ ἀπόκτησε αὐτὸ τὸ πνεῦμα, τὸ αἰώνιο πνεῦμα τῆς συντριβῆς, τὸ ὁποῖο ριζώθηκε μέσα της.

Καὶ ἐδῶ, τὸ Ἅγιο Ὅρος παρέμεινε καὶ εἶναι φυτώριο τέτοιων ψυχῶν, καὶ αὐτὸ εἶναι παρηγοριὰ γιὰ ὅλη τὴν Ἐκκλησία καὶ γιὰ ὅλη τὴν οἰκουμένη. Βλέπετε τώρα τοὺς νέους ἀνθρώπους ποὺ ἔρχονται ἐδῶ καὶ βρίσκουν ἀνάπαυση; Χθὲς τὸ βράδυ πέρασα ἀπὸ τὸ κελὶ τοῦ π. Π. Ἦλθε ἕνας νεαρὸς ἀπὸ τῆ Θεσσαλονίκη ταραγμένος καὶ ρώτησε: «Θέλω τὸν π. Π.». Κι ἐκεῖνος τοῦ ἀπάντησε ὅπως ξέρετε: «Τί τὸν θέλεις τὸν καημένο! Πάρε ἕνα λουκούμι καὶ πήγαινε ἐκεῖ στὴ βρύση, ἔχει ὠραῖα λιακάδα...». Ἐπίτηδες. Σήμερα πάλι τὸν εἶδα στὴ Μονὴ Σταυρονικήτα καὶ μοῦ λέει: «Συγγνώμη, Σεβασμιότατε, πού σᾶς διέκοψα χθὲς». Λέω: «Ἐκανες τὴ δουλειά σου;». Πετοῦσε ἀπὸ τῆ χαρὰ. Λέει: «Αὐτὸ εἶναι ποὺ ζητοῦσα. Ἔχω γεμίσει ἀπὸ τὴν εἰρήνη!». Τὸν ἀγκάλιασα καὶ τοῦ λέω: «Μπράβο, παιδί μου! Νὰ μ' εἶχες διακόψει ἀκόμα δέκα φορές!».

Ἦταν τόσο θλιμμένος ὅταν ἦλθε. Καὶ τὸν ἔβλεπα πόσο ἀγνώριστος ἦταν σήμερα. Συνάντησε αὐτὸ τὸ πράγμα, βρῆκε κάποια ζεστασιά, συνάντησε τὸν πραγματικὸ ἄνθρωπο, αὐτὴ τὴν ἀνοιχτὴ καρδιά, αὐτὴ τὴ φιλανθρωπία τοῦ Χριστοῦ, τὰ σπλάχνα οἰκτιρμῶν. Αὐτὸ εἶναι ποὺ ζητάει ὁ ἄνθρωπος ἀνέκαθεν, ἰδιαίτερα σήμερα. Θέλει αὐτὰ τὰ σπλάχνα οἰκτιρμῶν. Βέβαια, λιγότεψαν οἱ τέτοιοι ἄνθρωποι στὸν κόσμος, ποτὲ ὅμως δὲν ὑπῆρχαν πολλοί. Ἀνέκαθεν ἀποτελοῦν τὸ μικρὸν ποίμνιο, χωρὶς αὐτοὺς ὅμως ὁ κόσμος δὲν θὰ μπορούσε νὰ ζήσει.

Κάποια έβραϊκή παράδοση λέει, πώς ο κόσμος κρατιέται πάνω στους 35 δικαίους. Όσο υπάρχουν 35 δίκαιοι άνθρωποι στον κόσμο, ο κόσμος θα έχει ακόμη ζωή. Όταν λείψουν, τότε έρχόμαστε στα έσχατα. Και όπωσδήποτε υπάρχουν μέχρι σήμερα τουλάχιστον, τόσον έγω πιστεύω ότι υπάρχουν και περισσότεροι που έχουν αυτή την θεία φιλανθρωπία, ή όποια γεννάται από συντετριμμένη και τεταπεινωμένη καρδιά.

Έρώτηση: Σεβασμιότατε, θέλετε να μάς είπειτε κάτι και για τον μακαριστό Γέροντά σας, τον π. Ιουστίνο;

Άπάντηση: Ναί, εύχαρίστως.

Μία φορά καθόμασταν και έλεγα στον π. Ιουστίνο για τὸ Άγιον Όρος, ό,τι είχα ιδή και ζήση έδω. Τοῦ έλεγα-τοῦ έλεγα και έβλεπα ποτάμια δάκρυα να τρέχουν από τὰ μάτια του. Και έλεγε: «Έ, Ιουστίνε! Πώς πέρασε ή ζωή σου; Τί έκανες έως τώρα στην ζωή σου; Αὐτὰ εἶναι, αὐτὰ εἶναι... Δέ μου λές, πάτερ, έχω μία έλπίδα. Έλπίζω στις προσευχές αὐτῶν τῶν ανθρώπων, ότι κι έγω θα ιδῶ κάποια γωνιά εκεί, υπό την σκέπη του Κυρίου. Ότι αὐτοί, ότι αὐτοί θα με βοηθήσουν». Σάν μικρό παιδί τὰ έλεγε.

Μία εβδομάδα προτοῦ να κοιμηθεῖ ο Γέροντας, όταν πια είχε καταπέσει, μάς είδοποίησαν από τὸ Μοναστήρι ότι εἶναι σὲ δύσκολη κατάσταση και τρέξαμε. Ήμασταν ο π. Ν. Ι., Διδάκτωρ τῆς Σχολῆς μας και νῦν καθηγητῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν, και έγω. Μοῦ λέει ο π. Ν.Ι.:

«Δέν έχομε βενζίνη και δέν ξέρω αν θα μπορέσουμε να πάμε». Τοῦ λέω: «Πήγαινε και οι άγιοι Αρχάγγελοι θα μάς φέρουν». Και πραγματικά φθάσαμε ίσα-ίσα στο Μοναστήρι• δέκα μέτρα δέν θα μπορούσε να προχώρηση τὸ αὐτοκίνητο, είχε πραγματικά σωθεῖ ή βενζίνη. Μπήκαμε τρέχοντας στο κελί. Είχαν μαζευτεῖ οι άδελφές, ήταν και ο π. Ἀθανάσιος. Όταν μπήκα στο δωμάτιο, περίμενα να τὸν δῶ ψυχορραγοῦντα, άλλ' αὐτὸς είχε ανασηκωθεῖ και έλαμπε από μέσα του μία τέτοια αγαλλίαση, μία τέτοια χαρά, που έλεγες ότι όλοι έμεῖς γύρω είμαστε άρρωστοι και εκείνος ο μόνος υγιής. Έλαμπαν τὰ μάτια του, τόσο χάρηκε που ήλθαμε! Εκείνη τή στιγμή κατάλαβα τί σημαίνει όντως «άγιος άνθρωπος», για τὸν όποῖον ο θάνατος εἶναι πραγματική μετάβασης, όχι στο σκοτός, αλλά στη ζωή και στο φῶς. Σάν και εκείνα που διαβάζει κανείς στους βίους τῶν άγίων. Έλεγε μάλιστα ότι εἶναι καλό για τὸν χριστιανό, προτοῦ φύγει από τὸν κόσμο να κακοπάθει, πολὺ καλὸ αὐτό, πολὺ καλό.

Έμεινα κοντά του όλη την εβδομάδα μετὰ από αὐτήν την έπιδείνωση τῆς καταστάσεώς του. Τis ήμερες εκείνες περίμενε να έλθει ο π. Θεόφιλος από τή

Μονή Καόνα, στὸν ὁποῖο ἐξομολογεῖτο τελευταία. Προηγουμένως ἐξομολογεῖτο σ' ἕναν Ρῶσο ἕγγαμο ἱερέα τοῦ Βελιγραδίου, τὸν π. Νεκτάριο, ἕναν πολὺ ἅγιο ἄνθρωπο ποὺ ἄφησε ὄνομα στὸ Βελιγράδι. Ἔβλεπα λοιπὸν τὸν π. Ἰουστίνο, τὸν ἔβλεπα μὲ πόση χαρὰ περίμενε νὰ ἔλθει ὁ ἐξομολόγος, σὰν παιδάκι: «Δές, μήπως ἔρχεται ὁ π. Θεόφιλος νὰ ἐξομολογηθῶ». Μοῦ ἔκανε τεράστια ἐντύπωση. Τὸ περίμενε σὰν κάτι πολὺ σημαντικὸ στὴ ζωὴ του.

Ἀκριβῶς αὐτὸ τὸ πνεῦμα, αὐτὴ τὴ συντριβή, αὐτὴ τὴν ταπείνωση ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὴ συντριβή, αὐτὸ τὸ μαλάκωμα τῆς ψυχῆς, διὰ τοῦ ὁποῖου ἀποκτᾶται ἡ διαύγεια καὶ τὰ δάκρυα τῆς μετανοίας, αὐτὴ τὴν εἰρήνη τῆς ψυχῆς ποὺ δὲν προέρχεται ἀπὸ τὸν αἰῶνα τοῦτον, αὐτὸ ἔβλεπα στὸν π. Ἰουστίνο.

Ἑρώτηση: Μᾶς εἶπατε, Σεβασμιότατε, ὅτι ἡ φάσις τῆς χριστιανικῆς ζωῆς εἶναι αὐτὸ τὸ πνεῦμα τῆς μετανοίας καὶ τῆς συντετριμμένης καρδίας. Πέστε μας, παρακαλοῦμε, πῶς μποροῦμε νὰ ἔχουμε διαρκὴ τὴν αἴσθηση αὐτὴ καὶ τὴν ἀναζήτηση αὐτοῦ τοῦ πνεύματος. Διότι δὲν ὑπάρχει μόνον στὸν κόσμο ἡ δυσκολία, ἀλλὰ καὶ ἐδῶ σέ μᾶς ζεῖ ὁ «παλαιὸς ἄνθρωπος», μᾶς παγώνει πολλές φορές τὸν πόθο καὶ τὸν ζῆλο. Ἔρχεται ἡ ἀκηδία, ἔρχονται στιγμὲς ποὺ δὲν ἔχομε τὸν ζῆλο τὸν πνευματικὸ καὶ ἡ καρδιά μας πετρώνει καὶ δὲν ἀναζητεῖ τὸν Θεό. Ἄν θέλετε πέστε μας, νὰ μᾶς βοηθήσετε σ' αὐτό.

Ἀπάντησης: Ἐκεῖ στὸ Τυπικαριό, στὶς Καρυές, εἶναι ἕνα Γεροντάκι Σέρβος, ὁ π. Ἰωακείμ. Πολὺ ἐνάρετος, ψυχούλα! Μία φορᾶ εἶχα ἀνεβεῖ ἀπὸ τὴν Καψάλα σ' αὐτόν. Αὐτὸς ἔσκαβε. Τὸν χαιρέτησα, μὲ χαιρέτησε, καθίσαμε. Τοῦ λέω: «Γέροντα, καμιά φορὰ ἔρχονται ὦρες πνευματικῆς ὀκνηρίας, ἀκηδίας κλπ. Πῶς θὰ τὰ πολεμήση κανεὶς αὐτά;». Μὲ κοίταξε καλὰ-καλὰ καὶ μοῦ εἶπε: «Νά αγωνιστεῖς, νά αγωνιστεῖς! Κι' ἐμένα, ξέρεις, μοῦ ἐρχόταν αὐτό. Ἄλλα ἐγώ, ξέρεις, ... πολεμούσα. Νά μὴν ἀφήσης. Δῶσ' του ἐγώ! Ἡ ἀκηδία ἐμένα κι ἐγώ τὴν ἀκηδία. Δῶσ' του στὸ κεφάλι. Νά μὴν ἀφήσης... θέλει ξυλοδαρμό».

Ἑρώτηση: Μὲ ποιὸν τρόπο;

Ἀπάντησης: Αὐτὸ θέλω ἐγὼ ἀπὸ σᾶς νὰ τὸ μάθω.

Ἐρώτηση: Σεβασμιότατε ἔχομε ἓνα πρόβλημα, ἰδίως τὸ καλοκαίρι. Ἔρχεται πολὺς κόσμος στὸ Μοναστήρι καὶ εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νὰ ἀφιερώνομε πολλὰς ὥρες στὴ φιλοξενία. Φυσικὰ, δὲν μένει χρόνος γιὰ τὴ δική μας πνευματικὴ ἐργασία καὶ νύψη. Βέβαια, δὲν ἐπιδιώκουμε νὰ ἔρχεται κόσμος ἐδῶ, ἀλλὰ ἐφ' ὅσον ἔρχονται, λέμε ὅτι ἡ Παναγία τοὺς στέλνει, ἄρα δὲν ἔχομε τὸ δικαίωμα νὰ τοὺς διώξουμε, μάλιστα σὲ τέτοια ἐποχὴ πού ὑπάρχει τόση πνευματικὴ κρίση. Ἔσεῖς τί μᾶς συμβουλεύετε νὰ κάνουμε;

Ἀπάντησης: Τὸ ἴδιο πρόβλημα ἔχω κι ἐγώ, ἴσως καὶ χειρότερα, στὴν Μητρόπολή μου. Δὲν λύνεται τὸ πρόβλημα μὲ συνταγές. Πάντως δὲν ὑπάρχει ἄλλη λύση, ἂν δὲν τὸ πάρη κανεὶς ὡς τὸν σταυρό του. Πραγματικά, καμμία φορά κουράζομαι ἀπὸ τὴν πολλὴ ἐργασία, ὅποτε ἀκούω κάποιον νὰ χτυπάει, ζητάει νὰ τὸν δεχθῶ. Λέω μέσα μου: «Τώρα μοῦ ἤρθες;». Ἄλλα ἔπειτα λέω μέσα μου: «Τί ὄφελος ἔχεις νὰ νευριάζεις; Κι ἐσὺ βλάπτεις, σωματικὰ καὶ πνευματικὰ, καὶ θὰ βλάψεις καὶ αὐτόν. Πάρε τὸ ἀπόφαση καὶ κάνε μία προσευχούλα νὰ τὸν δεχθεῖς μὲ χαρὰ καὶ ὑπομονή». Κι' ὅταν κάνω ἔτσι, νὰ ξέρετε, φεύγει ἡ κούραση. Δὲν ξέρω ἂν ἔγινα ἀντιληπτός. Πραγματικά σᾶς λέω• ἔτσι εἶναι, ἀλλιῶς δὲν γίνεται, τὸν ἔστειλε ὁ Κύριος. Κι ἔπειτα ξεχνᾶω τὸν νευριασμό κι ὅλα αὐτά. Βέβαια, σπανίως τὸ κατορθώνω, ἀλλὰ δὲν γίνεται ἀλλιῶς, δὲν μπορεῖς νὰ τὸν δίωξης. Πρέπει νὰ τὸν οἰκονομήσεις. Κι' ἀφοῦ πρέπει νὰ τὸ κάνης, τότε κάνε τὸ μὲ τὴν καρδιά σου καὶ μὲ τὴν ἀγάπη, ὅσο μπορεῖς!

Αὐτὸ ἔχω καταλάβει ἀπὸ τὸν νεαρὸ πού πῆγε στὸν π. Π καὶ τὸν ἄκουγε ἐννέα ὥρες. Ἀπλῶς πού τὸν ἄκουσε, ἄκουσε τὸν πόνο του καὶ τοῦ ἔδειξε λίγη ἀγάπη καὶ κατανόηση, αὐτὸ ἦταν τὸ φάρμακο. Γιατί σήμερα, στὸν κόσμο πού ζοῦμε, δὲν ἔχομε καιρὸ ὁ ἓνας γιὰ τὸν ἄλλο. Ὅλοι νοιώθουμε τὴν ἀνάγκη τοῦ ἄλλου, ἀλλὰ ὅλα τὰ θεωροῦμε σπουδαιότερα ἀπὸ τὸν ἀδελφὸ μας• τὰ πράγματα καὶ τὰ αὐτοκίνητα καὶ τὶς ἐργασίες μας. Σπάνιοι εἶναι οἱ ἄνθρωποι πού μποροῦν νὰ καθίσουν νὰ ἀκούσουν τὸν ἄλλον!

Καὶ νὰ σᾶς πῶ αὐτὸ πού ἔμαθα ἀπὸ τὸν πατέρα μου, ἓναν ἀπλὸ χωρικό. Ὅταν περνοῦσε κάποιος ἀπὸ ἐκεῖ πού ἐργαζόταν στὸν κάμπο, στὸ ἀμπέλι, κλπ ., ἔστω μικρὸ παιδί, αὐτὸς ἄφηνε τὴ δουλειά του, ὅσο κι ἂν ἦταν σπουδαία καὶ ἐπείγουσα, πήγαινε νὰ τὸν χαιρετήσῃ -ἂν ἦταν μεγαλύτερος- νὰ τὸν κεράσει, νὰ καθίσει μαζί του. Καὶ ἔλεγε ἡ μητέρα μου: «Εὐλογημένη, τίποτα δὲν θὰ κάνης ἔτσι• τί πράγματα εἶναι αὐτά;». Αὐτός, ὅμως, κατόρθωνε νὰ τελειώνει ὅλες τὶς δουλειές καὶ ταυτοχρόνως νὰ τὸν ἀγαποῦν ὅλοι. Τὸν ἀγαποῦσαν καὶ παιδιὰ ἀπὸ οἰκογένειες κομμουνιστικές. Δέν πήγαιναν ἀλλοῦ, ἔρχονταν στὸν πατέρα μου, γιατί καταλάβαιναν ὅτι αὐτὸς τὰ δέχεται μὲ ἀγάπη, ὅτι δέν τὰ αἰσθάνεται ὡς βάρος.

Είχε καιρό να αφιέρωση για τους άλλους. Τοῦ ἄρесе να συζητάει για τὸν Ντοστογιέβσκι. Πῆγε στὸ Γυμνάσιο προπολεμικά, ἔπειτα παντρεύτηκε. Ἦταν μοναχοπαίδι. Ὁ πατέρας του τὸν παρεκάλεσε να μείνει στὸ χωριό. Διάβαζε πολλά, πάντοτε ὅμως τὴν Ἁγία Γραφή. Καὶ εἶχε να πεί παρὰ πολλὰ πράγματα. Μοῦ εἶχε κάνει ἐντύπωση αὐτό!

Ὅταν γύρισα ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸ στὸ χωριό μου, πῆγα να ἐπισκεφθῶ ἕναν γείτονα. Τὸν βρῆκα, μάζευε σανὸ καὶ τὸν ἔβαζε σὲ μία καμάρα. Δὲν τὸν εἶχα ἰδεῖ δεκαπέντε χρόνια. Εἶχα μεγαλώσει ἐκεῖ, μαζί με τὰ παιδιά του. Τὸν χαιρέτησα.

Ἄ! Ἦλθες, ἐδῶ εἶσαι; μοῦ εἶπε. Μόνον αὐτό.

Δὲν ἔδειξε ἐνδιαφέρον, οὔτε κουνήθηκε ἀπὸ τὴ θέση του. Καὶ μοῦ κακοφάνηκε αὐτό. Τότε κατάλαβα γιατί τὰ παιδιά του ἔχουν τόσο ἐγωισμό πάνω τους. Διότι πῆραν ἀπὸ τὸν πατέρα τους. Ἦταν πολὺ ἐργατικὸς αὐτός, ἀλλὰ τὸ «ἐν, οὐ ἐστὶ χρεία» δὲν τὸ εἶχε μέσα του. Δὲν με νοιάζει ἔμενα προσωπικά, ἀλλὰ μοῦ κακοφάνηκε αὐτὴ ἡ στάσις ἔναντι τῶν ἀνθρώπων.

Ἦταν πιὸ σπουδαῖο τὸ ἔργο του ἀπὸ τὸ πρόσωπο τοῦ γείτονα, τοῦ παιδιοῦ του, ποὺ πέρασε ἀπὸ ἐκεῖ;

Θυμήθηκα ὅτι ὁ πατέρας μου, ὅπου να ἦταν, θὰ κατέβαινε να χαιρετήσῃ.

Ἑρώτηση: Ὁ πατέρας σας ἦταν τῆς Ἐκκλησίας ἄνθρωπος;

Ἀπάντηση: Ναί, ἦταν τῆς Ἐκκλησίας ἄνθρωπος, καὶ μάλιστα σὲ μία ἐποχὴ πολὺ δύσκολη. Μεταπολεμικὰ ζήτησαν ἀπ' αὐτὸν να γίνει δάσκαλος, ἐπειδὴ εἶχε σχεδὸν τελειώσει Λύκειο. Ἔκαναν σεμινάρια δύο μῆνες καὶ γίνονταν δάσκαλοι. Καὶ ἀπ' αὐτοὺς ἦταν πιὸ διαβασμένος. Ἄλλα αὐτὸς δὲν ἤθελε να γίνει, λέγοντας: «Ξέρετε, δὲν θέλω να ἀναλάβω, γιατί θὰ ἀναγκασθῶ να διδάσκω ἀθεία, καὶ δὲν μπορῶ».

Τοῦ ζήτησαν να ἐργασθεῖ καὶ στὸ Δημαρχεῖο. Δὲν εἶχαν γραμματέα. Ἀρνήθηκε: «Ὅχι, εἶπε, ἔχω τὰ κτήματά μου, τὰ παιδιά μου, δὲν θέλω».

Ἐνας ἀπὸ τοὺς κομμουνιστές, ὅταν πέθανε ὁ πατέρας μου, ἔλεγε: «Δὲν μποροῦσα να καταλάβω τὸν Τσίρο -ἔτσι ἔλεγαν τὸν πατέρα μου-. Αὐτὸς ἦταν πιὸ διαβασμένος καὶ πιὸ ἱκανὸς ἀπὸ ὅλους μας. Ἐμεῖς πῆγαμε ἐκεῖ πέρα καὶ αὐτὸς ἀρνήθηκε να ἔρθῃ. Καλὸς ἄνθρωπος ἦταν, ἀλλὰ αὐτὸ τὸ πράγμα δὲν μποροῦσα να τὸ καταλάβω».

Ἐγὼ ἔλεγα: «Ἔσεῖς εἶχατε ἄλλα σχέδια».

Τότε πού δὲν τολμοῦσε κανεὶς νὰ πάει στὴν Ἐκκλησία (στὸ μοναστήρι Μόρατσα εἶναι ὁ ναὸς) ὁ πατέρας μου ἔπαιρνε ἐμᾶς τὰ παιδιὰ τὴν Α' ἐβδομάδα τῆς Σαρακοστῆς γιὰ νὰ κοινωνήσουμε. Τὸ ἔκαμνε τακτικὰ αὐτό.

Μία φορὰ καθόμασταν. Εἶχαν μαζευτεῖ ὅλα τὰ ἀδελφία μου, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν μικρότερο. Εἶχαμε ἐργασθεῖ ὅλη τὴν ἡμέρα καὶ τὸ βραδάκι καθόμασταν καὶ συζητούσαμε. Εἶχε γίνῃ λόγος περὶ τῆς πίστεως, τῆς ὁμολογίας- ἂν πρέπει νὰ ἀποφύγομε τὴν ὁμολογία, γιὰ νὰ μὴν ἐκθέσομε τὸν ἑαυτὸν μας. ὁ μακαρίτης ὁ ἀδελφός μου, ὁ μεγαλύτερος, ἔλεγε ὅτι δὲν πρέπει βέβαια νὰ ἐξωτερικεύομε τὴν πίστη μας. Μπορεῖ νὰ τὴν κρατᾷ κανεὶς μέσα του. Ἐγὼ ἔλεγα τὸ ἀντίθετο, ὅτι πρέπει αὐτὸ πού πιστεύεις, νὰ τὸ ὁμολογήσῃς. Ἦμουν τότε στὸ 4ο ἔτος τῆς Ἱερατικῆς Σχολῆς. καὶ οἱ ἄλλοι ἀδελφοί μου εἶπαν τὴ γνώμη τους. ὁ πατέρας μου ἄκουγε τὴ συζήτηση, καὶ σὲ μία στιγμή λέει: «Ἀκουστὲ παιδιά! Ἔχω ἐσᾶς, ἐπτὰ γιους καὶ εἶμαι ἕτοιμος νὰ χύσω τὴν τελευταία σταγόνα τοῦ αἵματός μου γιὰ σᾶς. Ὅμως νὰ θυμάστε αὐτὸ πού σᾶς λέω: Ἐὰν ἐρχόταν κάποιος νὰ μοῦ εἰπεῖ: «Διάλεξε, ἢ θὰ σοῦ σκοτώσουμε τοὺς ἐπτὰ γιους ἢ θὰ ἀρνηθεῖς τὸν Χριστό», ἐγὼ θὰ ἔλεγα – καὶ ἔκλαιγε ὁ καημένος-: «Ὁ Θεὸς τὰ ἔδωσε, ὁ Θεὸς τὰ πῆρε... Δὲν εἶναι δικά μου, τοῦ Θεοῦ εἶναι. Σκοτώστε τὰ παιδιά. Τὸν Χριστὸ δὲν τὸν ἀρνοῦμαι».

Ἐκλαιγε σὰν μικρὸ παιδί. Μοῦ ἔχει μείνει αὐτὸ τὸ πράγμα. Μὲ τέτοια ζέσι! Καὶ τὸ ἀπέδειξε. Ἦταν καμάρι του πού εἶχα γίνῃ Ἱερέυς.

Μία ἄλλη φορὰ, ὅταν τελείωνα τὴν Ἱερατικὴ Σχολή, συζητούσαμε. «Τί θὰ γίνεις;» μοῦ ἔλεγε. Εἶπα: «Ἐέρω κι ἐγὼ τί θὰ γίνω καὶ πῶς θὰ γίνω; Δύσκολα ἐδῶ στὸ Μαυροβούνι». Λέει: «Γιατί δὲν γίνεσαι μοναχός;».

Λέω: «Ἐσὺ ἔχεις ἕνα σωρὸ παιδιὰ γύρω σου, κι ἐμένα βρῆκες;».

— Ἄ! ναί, λέει. Ἄν χρειάζεται, ἂν πρέπει νὰ θυσιάσεις τὸν ἑαυτό σου γιὰ τὸν Χριστό, δὲν γίνεσαι ἀλλιῶς.

Ἐγὼ, ὅσο ἤμουν στὸ ἐξωτερικό, δὲν τοῦ εἶχα γράψει.

Καὶ ὅταν ἔγινα μοναχός, ἐφάρμοσα τὸ καλογερικὸ· νὰ μὴν ἔχω σχέσεις μὲ τοὺς συγγενεῖς. Δὲν ὑπολόγιζα τὸν καημένο τὸν πατέρα μου, ὁ ὁποῖος εἶχε ἄλλη νοοτροπία. Ὅταν γύρισα, κατάλαβα πόση χαρὰ εἶχε πού ἔγινα μοναχός! Κάποιος τοῦ εἶχε στείλει, ἐν ἀγνοία μου, φωτογραφίες ἀπὸ τὴν χειροτονία. Εἶχε πάρει τὴ φωτογραφία, μοῦ ἔλεγαν, τὴ φιλοῦσε, καὶ ἔκλαιγε. Τόση χαρὰ ἔκανε!

Περνούσαμε ἀπὸ ἕνα λιβάδι μαζὶ καὶ μοῦ ἔλεγε: «Ἔλα, ἀπ' ἐδῶ πᾶμε. Ποῦ ξέρεις ἀπὸ πότε ἔχει νὰ περάσῃ πόδι ἱερέως. Νὰ τὰ εὐλογήσῃς». Μὲ πολλὴ σοβαρότητα τὸ

ἔλεγε αὐτὸ καὶ μὲ καμάρι. Μὲ ἀγαποῦσε περισσότερο ἀπ’ ὅλα τὰ ἄλλα παιδιὰ. Ἦθελε καὶ οἱ ἄλλοι ἀδελφοί μου νὰ πᾶνε στὴν Ἱερατικὴ Σχολή, αὐτοὶ ὅμως δὲν τὸν ὑπάκουσαν.

Ἐρώτηση: Τὸν π. Ἰουστίνο πῶς τὸν γνωρίσατε;

Ἀπάντησης: Τὸ π. Ἰουστίνο τὸν γνώρισα στὸ Βελιγράδι τὸ 1958. Ἦμουν πρωτοετῆς φοιτητής. Ἐκεῖ εἶχε πεθάνει μία γνωστή του κυρία, εὐσεβής, ἡ ὁποία ἀγαποῦσε τοὺς μοναχοὺς. Τὸ σπίτι της εἶχε γίνει μετόχι τῶν Μονῶν στὸ Βελιγράδι.

Εἶχε πάει στὴν κηδεῖα τῆς κυρίας αὐτῆς. Ἐγὼ εἶχα ἀκούσει ὅτι ὑπάρχει κάποιος π. Ἰουστίνος, εἶχα διαβάσει μικροπράγματα δικά του καὶ πήγαμε νὰ τὸν δοῦμε. Θυμᾶμαι, σὰν ὄραμα τὸ βλέπω: ὀλόλευκος καὶ μὲ τὸ μακρυμάνικο ράσο. Πρώτη φορὰ ἔβλεπα, διότι οἱ ἄλλοι παπάδες δὲν φοροῦσαν. Ὁμίλησε στὴν κηδεῖα. Ἦσαν 3-4 ἀρχιερεῖς καὶ παπάδες. Λοιπὸν ὁμίλησε καὶ ἔκλαιγε. Δύο πηγὲς τὰ μάτια του. Ὀλόλευκος ὅπως ἦταν. Καὶ ἔλεγε στὴν ἀδελφὴ Λιούμπιτσα:

«Ἐσὺ τῶρα πού πᾶς στὴν ἄνω Σερβία, νὰ χαιρετήσεις ἐκεῖ ὅλους τοὺς ἀδικοχαμένους ἀδελφούς μας».

Ὅταν τελείωσε ἡ ὁμιλία καὶ ἔφυγαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ παπάδες, ἐγὼ τὸν χαιρέτησα. Μοῦ ἔκανε ἐντύπωση. Γιατί τότε, τὸ νὰ πεῖς τέτοια πράγματα, ἦταν πολὺ τολμηρό.

Τότε τὸν πρωτογνώρισα καὶ ἔτσι μου ἔμεινε: Μία προφητικὴ μορφή. Ζωντάνια πού εἶχε! Πολὺ ζωντανός.

Δὲν φοβόταν ὁ π. Ἰουστίνος. Ἐνας πρώην μαθητὴς του πού εἶχε γίνει παπὰς καὶ μεταπολεμικὰ ἔγινε... Ὑπουργὸς τῶν Ἑσωτερικῶν, τὸν ὁποῖον δὲν τόλμησαν νὰ καθαιρέσουν σὲ ἐκείνη τὴν τρομακτικὴ ἐποχὴ πού ἔσφαξαν κεφάλια, εἶχε ἀπομακρυνθεῖ ἀπὸ τὴν ἐκκλησία, ἀλλὰ ἐκτιμοῦσε πολὺ τὸν π. Ἰουστίνο. Τὸν κάλεσε λοιπὸν καὶ τοῦ ζήτησε συνεργασία:

Ξέρουμε τὴν ἄξια σας κλπ. Θέλετε νὰ συνεργαστεῖτε μαζί μας;

Μὲ σᾶς τοὺς ἄθεους; Ποτέ! Μπορεῖτε νὰ μὲ κόψετε σὲ δισεκατομμύρια κομμάτια. Ἐγὼ τὸν Χριστὸν μου θὰ τὸν ἔχω, ἀπήντησε ὁ π. Ἰουστίνος.

Καλά, καλά, εἶπε ὁ Ὑπουργός.

Εἶχε πράγματι ἓνα πνεῦμα ὁμολογίας μέσα του, πνεῦμα παρρησίας ἐνώπιόν τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων.

Ἐρώτηση: Ἐπειδὴ ζήσατε ἀρκετὰ στὴν Ἑλλάδα καὶ γνωρίσατε τὸν ἀπλὸ λαὸ καὶ τὴν ἀπλὴ εὐσέβειά του, θὰ θέλατε νὰ μᾶς εἰπεῖτε πῶς εἶδατε νὰ βιώνεται ἡ Ὁρθοδοξία μέσα στὸ λαὸ μας τὸν ὀρθόδοξο, Σερβικὸ καὶ Ἑλληνικὸ;

Ἀπάντηση: Θὰ ἀπαντήσω μ' ἓνα παράδειγμα. Προσφάτως εἶχα πάει στὴν Κύπρο. Μοῦ εἶχε κάνει ἐντύπωση τὸ ἥθος πού διατηροῦν οἱ Κύπριοι μέχρι σήμερα. Ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα, στὰ εὐρέα λαϊκὰ στρώματα, ἔχει χαθεῖ νομίζω τὸ πανάρχαιο αὐτὸ ἥθος. Ἴσως νὰ τὸ συναντᾶς στὰ νησιά. Εἶναι ἓνα ἥθος ζυμωμένο μὲ τὸ λαό, πού τὸ συναντᾶς σὲ κάποιες γυναικοῦλες, γριούλες, σὲ λαϊκοὺς καὶ σὲ κληρικοὺς ἀκόμη, ὅπως εἶναι ὁ π. Δημήτριος Γκαγκαστάθης, τέτοιοι.

Αὐτὸ πού εἶδα στὴν Κύπρο μοῦ ἔκανε τεράστια ἐντύπωση. Ρώτησα μία γριούλα: «Πότε ἦρθες ἀπὸ τὸ χωριό;». Λέει: «Ἀπὸ ποῦ εἶσαι, πάτερ;». Λέω: «Ἀπὸ τὴ Σερβία». Λέει: «Ἐγὼ εἶμαι ἀπὸ τὸ τάδε χωριό».

Ἔτσι ὅπως ἦταν, φαινόταν καὶ στὸ φέριμο καὶ στὴν ἐνδυμασία καὶ στὴν ἔκφραση τοῦ προσώπου καὶ στὴ συμπεριφορά. Καὶ κατάλαβα πῶς ἡ Ἐκκλησία εἶναι πραγματικὰ ἓνα ἐργαστήριο, ἓνα χωνευτήρι, πού κτίζει, πού δημιουργεῖ, πού ζυμώνει μὲ τὴν αὐτὴ ζύμη τοὺς λαοὺς ἀνεξαρτήτως τῆς περιοχῆς καὶ γλώσσης καὶ τῶν ἐθνικῶν ἰδιομορφιῶν, κλπ.). Ἡ Ἐκκλησία ἀφήνει μία σφραγίδα στὸν ἄνθρωπο, χωρὶς νὰ τὸ καταλαβαίνει ὅτι εἶναι ὀρθόδοξος.

Μοῦ ἔλεγαν γιὰ κάποιον καλλιτέχνη μας πού εἶναι τελείως ἐκκοσμικευμένος καὶ δὲν ἔχει καμία σχέση μὲ τὴν ἐκκλησία, ὅτι εἶχε κάποια ἐκθεση ζωγραφικῆς στὴ Σουηδία. Κάποιος ἀπὸ τοὺς ἐκεῖ καλλιτέχνες τὸν ρωτοῦσε: «Ἔσεῖς πῶς ἔχετε τὴν Βυζαντινὴ ὑφή μέσα στὰ ἔργα σας;».

— Δὲν ἔχω καμία σχέση μὲ τὴν Βυζαντινὴ τέχνη, λέει.

Δὲν ἀσχολήθηκα ποτέ!

— Ἀπὸ ποῦ εἶσαι; ρώτησε.

— Ἀπὸ τὴ Σερβία

— Σὲ ποιά θρησκεία ἀνήκεις;

— Δὲν ἀνήκω σὲ καμία θρησκεία.

— Καλὰ ἐσύ, ὁ πατέρας σου ὅμως;

— Εἶναι ὀρθόδοξος Σέρβος.

Μολονότι ἦταν ἐκκοσμικευμένος, ὁ καλλιτέχνης διατηροῦσε μέσα στοῦ ὑποσυνείδητό του ὅ,τι εἶχε πάρει τὸ μάτι του περνώντας ἀπὸ τὰ μοναστήρια. Καὶ αὐτὸ τὸν σημάδεψε.

Τὸ ἴδιο παρατήρησα καὶ στὴ Μολδαβία πού δὲν ὑπέστη δυτικὴ ἐπίδραση ἀπὸ τοὺς Ρωμαιοκαθολικοὺς καὶ τοὺς Οὐνίτες, ὅπως ἡ Τρανσυλβανία.

Τὸ ἴδιο καὶ στοῦ Μαυροβούνι. Σᾶς λέω: γυναῖκες στὴν Κύπρο εἶναι σὰν νὰ τὶς ἔχεις μεταφυτέψει ἀπὸ τὸ Μαυροβούνι. Εἶναι ἓνα πράγμα μυστήριο. Τὸ Μυστήριο τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἔργου της μέσα στοὺς λαούς.

Τὸ ἴδιο εἶδα καὶ στὴν Ἑλλάδα, ἐκεῖ πού ἡμουν ἐφημέριος. Αὐτὲς οἱ γριούλες τοῦ χωριοῦ μοῦ ἔμαθαν πολλὰ πράγματα. Θυμᾶμαι μία γριούλα ἀπὸ τὰ Σπάτα. Εἶχα πάει νὰ τὴν ἐξομολογήσω καὶ νὰ τὴν κοινωνήσω. Ἦταν ἄρρωστη ἢ καημένη! Ἔκανε πολλὴ χαρὰ πού πῆγα. Μοῦ ἔλεγε: «Πάτερ, πολὺ σ' εὐχαριστῶ πού μοῦ ἔφερες τὴν Θεία Κοινωνία. Ξέρεις, τὰ Μυστήρια εἶναι ἡ προίκα τῆς Ἐκκλησίας». Ἄκου! Καὶ τὴν ἴδια σχεδὸν ἔκφραση βρῆκα στὸν Νικόλαο Καβάσιλα.

Θὰ σᾶς εἰπῶ ἓνα ἄλλο γεγονός πού φανερῶνει τὴν πηγαία πίστη τοῦ λαοῦ. Ἦμουν στοῦ 4ο ἢ 5ο ἔτος τῆς Ἱερατικῆς Σχολῆς. Εἶχα πολλὰς δυσκολίες καὶ περνοῦσα μία σοβαρὴ κρίση. Τὴν ἐποχὴ αὐτὴ εἶχα πάει νὰ ἐπισκεφθῶ τὴν ἀδελφή μου, πού εἶναι παντρεμένη σὲ ἓνα ἄλλο χωριό. Ἦταν μακριὰ καὶ εἶχα πάει μὲ τὸ ἄλογο. Ἐπιστρέφοντας συναντῶ ἓναν χωρικὸ ἀπὸ τὴν Ἄνω Μόρατσα καὶ τὸν χαιρετῶ μὲ τὸν χαιρετισμό: «Ὁ Θεὸς βοηθός». Λαϊκὸς χαιρετισμὸς στὴ Σερβία, στὸν ὁποῖο ἀπαντᾷ ὁ λαός: «Ὁ Θεὸς καὶ σένα νὰ βοηθήσει». Τοῦ ἔκανε ἐντύπωση ὁ χαιρετισμὸς μου. Νέος ἄνθρωπος νὰ χαιρετᾷ ἔτσι! Μοῦ ἀπάντησε: «Ὁ Θεὸς νὰ σε βοηθήσει» καὶ μὲ ρώτησε: «Δὲ μοῦ λές, ἀπὸ ποῦ εἶσαι;».

— Εἶμαι ἀπὸ τὴν Κάτω Μόρατσα, εἶπα.

— Ποῦ πῆγες;

— Ἔχω ἐδῶ τὴν ἀδελφή μου παντρεμένη καὶ πῆγα νὰ τὴν ἰδῶ.

— Πῶς λέγεται ὁ πατέρας σου; μοῦ λέει.

— Εἶναι ὁ Τσίρο.

— Δὲ μοῦ λές, σὲ παρακαλῶ, λέει, τί ἔγινε μ' ἐκεῖνο τὸ παιδί πού εἶχε πάει νὰ γίνεῖ παπάς;

— Καλὰ εἶναι, λέω. Ἐδῶ εἶναι τώρα καὶ σᾶς μιλάει. Δὲν θὰ τὸ ξεχάσω ἐκεῖνο τὸ

πράγμα. Σταμάτησε ὁ ἄνθρωπος, τὸν ἐπίασαν τὰ κλάματα. Λέει:

— Παιδί μου, ἄς εἶναι δοξασμένο τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ πού με ἀξίωσε νὰ σὲ ἰδῶ σήμερα. Ἄς εἶναι εὐλογημένος καὶ ὁ πατέρας σου πού σ' ἔστειλε νὰ πάρεις αὐτὸ τὸ δρόμο. Γιὰ μένα, πίστεψε μέ, εἶναι ἡ μεγαλύτερη μέρα τῆς ζωῆς μου, πού σὲ εἶδα σήμερα.

Κι' ἄρχισε κι ἔκλαιγε ὁ ἄνθρωπος.

Τὶς ἡμέρες ἐκεῖνες εἶχα μία κρίση, ἐνοίωθα μία τρομακτικὴ πίεση. Εἶχα μία ἀναστάτωση. Νόμιζα ὅτι ὅλοι ἦσαν ἐναντίον μου, ὅτι ὅλοι με ὑποβλέπουν. Ἄλλὰ αὐτὴ ἡ σκηνὴ μου ἔχει μείνει. Νὰ βρεῖς ἕναν ἄνθρωπο με τέτοια πίστη! Ἐγὼ προχώρησα κι αὐτὸς συνέχισε νὰ εὐλογῇ. Λέει ἡ Γραφή: «Τέτοια πίστη δὲν βρῆκα οὔτε στὸν Ἰσραήλ». Αὐτὸ δείχνει μία ἄλλη περίπτωση πού συνέβη ὅταν πῆγα στὸ 40ήμερο μνημόσυνο τοῦ πατέρα μου (πέθανε τὸ 1977). Περνώντας ἀπὸ τὸ δρόμο συνάντησα μία χωρικὴ 50-55 ἐτῶν. Ἦταν ἔρημιὰ καὶ τῆς εἶπα:

— Ὁ Θεὸς μαζί σας.

— Καλημέρα, μοῦ ἀπαντᾷ.

— Τί κάνεις; τῆς λέω.

— Καλά, λέει. Ἐσὺ εἶσαι τοῦ Τσίρου ὁ γιός;

— Ναί!

— Μὲ γνωρίζεις ἐμένα; Εἶμαι τοῦ τάδε ἀδελφῆ πού εἴσαστε κουμπάροι. Καὶ συμπληρώνει: Πότε θὰ ἔλθεις ἐδῶ

σ' ἐμᾶς;

— Τί νὰ κάνω ἐγὼ ἐδῶ, λέω. Τὸν Θεὸ δὲν τὸν πιστεύετε, τὸν παπὰ δὲν τὸν σέβεστε. Ἐγὼ χωρὶς Θεὸ δὲν μπορῶ

νὰ ζήσω.

— Ὅχι κι ἔτσι!

— Πὼς δὲν εἶναι ἔτσι!

— Δὲν εἶναι ἔτσι.

Κοίταξε λίγο γύρο, νὰ δεῖ ὅτι δὲν εἶναι κανεὶς καὶ λέει:

— Νὰ ξέρης, προσεύχομαι ἐγὼ στὸ Θεό, ἀλλὰ ἐγὼ ξέρω ποῦ καὶ πότε θὰ προσευχηθῶ. Δὲν θέλω μπροστὰ σ' αὐτὰ τὰ σκυλιά, νὰ κοροϊδεύουν τὸν Θεὸ κι' ἐμένα. Ἀλλὰ ξέρεις, χωρὶς τὸ Θεό, χωρὶς τὴν πίστη στὸ Θεό, δὲν θὰ ὑπῆρχα σήμερα καὶ δὲν θὰ μιλοῦσα μαζί σου.

Καὶ πιστέψατε: Ἡ γυναίκα αὐτὴ δὲν ἔχει πατήσει στὴν ἐκκλησία ἀπὸ τὸ 1945, ἀλλὰ τὴν ἔχει κρύψει μέσα της. Μαυροφοροῦσε. Ἦταν σὰν καλόγρια. Αὐτὴ ἡ πίστη κρυμμένη μέσα της.

Αὐτὸ δὲν ἀποδεικνύει ὅτι ζεῖ Κύριος ὁ Θεός; Ἡ ζωντανὴ πίστη. Αὐτὴ δὲν μπορεῖ νὰ σβήσει ἀπὸ τὴν ψυχὴ τοῦ λαοῦ.

Πηγή: agiazoni.gr